

Opleidingseisen van de opleiding tot dialyse-assistent

Deskundigheidsgebied en eindtermen

Datum: 28 mei 2020

Versie: 1.0

Auteur:
Beheerder document:
Datum vastgesteld:
Vastgesteld door:
Aantal pagina's:

opleidingscommissie dialysezorg
secretaris van de CZO-opleidingscommissie
14 mei 2020
mevrouw J. Deggens (directeur-bestuurder)
8

Deskundigheidsgebied van de opleiding tot dialyse-assistent

Inleiding

Deze opleidingseisen zijn tot stand gekomen na raadpleging van diverse functieprofielen dialyse-assistent in het werkveld intramuraal en extramuraal en van publicaties. Vertegenwoordigers uit het werkveld in de opleidingscommissie dialyseverpleegkundige en dialyse-assistent hebben deze opleidingseisen ontwikkeld. Ook de Nederlandse Federatie Nefrologen en de Taskforce thuisdialyse hebben meegewerkt aan het tot stand komen van dit document.

Context

In de Nederlandse gezondheidszorg werken dialyse-assistenten in specifieke deelgebieden met specifieke patiënten, namelijk patiënten die behandeld worden met nierfunctievervangende therapie. De zorg is veelal poliklinisch van aard en kan in allerlei settingen worden gegeven, zoals in een centrum of thuis-dialyse. Binnen deze settingen wordt onderscheid gemaakt tussen hemodialyse en peritoneale dialyse. De dialyse-assistent voert haar werkzaamheden uit op het gebied van de chronische hemodialyse (niet de acute hemodialyse).

Het werkgebied van de dialyse-assistent betreft uitsluitend protocollaire zorg. De dialyse-assistent kan een ongecompliceerde hemodialysebehandeling zelfstandig uitvoeren bij een chronische stabiele patiënt, in opdracht van de arts (de zelfstandig bevoegde). De dialyse-assistent werkt onder andere nauw samen met (dialyse)verpleegkundigen, thuis-regiocoördinatoren, maatschappelijk werkers, physician assistants, verpleegkundig specialisten, nefrologen, arts-assistenten, diëtisten, dialysetechnici, voedings- en afdelingsassistenten.

Dit betreft protocollaire taken met betrekking tot:

- het voorbereiden van de dialysebehandeling;
- uitvoeren van de zorg met betrekking tot dialyseapparatuur;
- uitvoeren van de behandeling chronische dialysepatiënt;
- verrichten van taken op het gebied van kwaliteitszorg;
- verrichten van overige taken.

De patiënten-/ cliëntencategorieën

De dialyse-assistent geeft zorg en begeleiding aan de hem toegewezen patiënten met eindstadium nierfalen, die behandeld worden met hemodialyse (in een centrum of thuis) die aan de volgende criteria voldoen:

- stabiele dialyses, dat wil zeggen geen symptomatische lage bloeddruk, instabiele angina pectoris of ernstige ritmestoornissen, bloedingsproblemen, koorts/sepsis;
- ongecompliceerde shuntclassificatie;
- de patiënt/cliënt heeft een helder bewustzijn en is in staat goed te communiceren.

De dialyse-assistent kan onderscheiden wanneer de benodigde zorg en/of de conditie van de patiënt of de situatie zodanig is, dat de benodigde zorg buiten de functiecontext valt en niet aan bovenstaande categorieën voldoet. Wanneer zorg voor een patiënt/cliënt niet aan deze categorieën en daarmee niet aan de functiecontext van de dialyse-assistent voldoet, draagt de dialyse-assistent de zorg over aan de dialyseverpleegkundige.

Deskundigheid van de dialyse-assistent

Door het chronische karakter van de nieraandoening wordt er een langdurige zorgrelatie aangegaan met de dialysepatiënt en diens naasten. De zorgvragen van patiënten worden beïnvloed door de

soort behandeling en de situatie waarin de patiënt zich bevindt. Dit is een chronische vorm van dialysebehandeling met of zonder uitzicht op transplantatie.

De dialyse-assistent beschikt over kennis en vaardigheden wat betreft de toepassing van de instrumenteel technische apparatuur en hulpmiddelen behorende bij hemodialyse en de begeleiding van de patiënt hierbij.

Hij bereidt de dialyse voor, regelt het aansluiten en afsluiten van de dialysemachine. De dialyse-assistent prikt zelf geen nieuwe shunts en legt geen buttonholes aan. De dialyse-assistent controleert en registreert reguliere waarden voor, tijdens en na de dialyse. Hij signaleert hierin de bijzonderheden en is in staat om hierop zelf te anticiperen of bijzonderheden door te geven aan de dialyseverpleegkundige.

De dialyse-assistent stimuleert de zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van de patiënt.

[Zie toelichting Wet BIG in relatie tot de CZO-opleidingseisen tot dialyse-assistent.](#)

Eindtermen van de opleiding tot dialyse-assistent

Voor alle onderstaande eindtermen geldt wet BIG art 35 en 38:

De dialyse-assistent verricht alleen de voorbehouden handelingen indien:

- hij de opdracht heeft ontvangen van de arts (zelfstandig bevoegde);
- hij zichzelf bevoegd en bekwaam acht in de specifieke situatie;
- hij de aanwijzingen van de arts opvolgt;
- het toezicht en tussenkomst verzekerd te zijn.

1. Vakinhoudelijke handelen

Verzamelen en interpreteren van gegevens

- 1.1. De dialyse-assistent verzamelt bij de patiënt die een hemodialyse zal ondergaan op systematische wijze gegevens met behulp van observatie, standaarden en het patiëntendossier om zich een totaalbeeld te vormen van de (uitgangs)situatie van de patiënt.
- 1.2. De dialyse-assistent schakelt tijdig de dialyseverpleegkundige in conform (afdelings)richtlijn bij situaties waarin er patiëntgebonden incidenten of complicaties zijn, of bij situaties die buiten de toegestane patiëntcategorieën, functiecontext en/of zorgafspraken vallen.

Plannen van zorg

- 1.3. De dialyse-assistent maakt op basis van zijn bevindingen uit het patiëntendossier, observaties van de patiënt en de gemeten waarden een plan.
De dialyse-assistent kan op grond van de verkregen informatie inschatten of dit plan zelf uitgevoerd kan worden of opgeschaald moet worden naar de verpleegkundigen. Hij is in staat om prioriteiten te stellen en keuzes te onderbouwen.
- 1.4. De dialyse-assistent kan op grond van de verkregen informatie inschatten of sprake is van patiëntgebonden incidenten of complicaties en schakelt conform (afdelings)richtlijn tijdig de dialyseverpleegkundige in.
- 1.5. De dialyse-assistent kan op grond van de verkregen informatie inschatten of sprake is van situaties die buiten de toegestane patiëntcategorieën, functiecontext en/of zorgafspraken vallen.

Uitvoeren van bewaking

- 1.6. De dialyse-assistent is op de hoogte van de geldende protocollen en richtlijnen en voert de protocollaire zorg uit bij de patiënt met stabiele chronische hemodialyse.

Specifieke aandachtspunten zijn:

- volgens geldende protocollen en procedures uitvoering geven aan de hemodialyse behandeling;

- het bewaken en verzorgen van de toegang tot de bloedbaan, het bewaken van het extra corporeel circuit;
  - de regulering van de water- en zouthuishouding en de verwijdering van afvalstoffen;
  - de leefregels zoals voorgeschreven medicijnen, dieet en vochtbalans;
  - de gevolgen voor het dagelijks leven door het chronische karakter van de aandoening en de behandeling;
  - de gevolgen voor de patiënt en zijn/haar naasten op somatisch, psychisch en levensbeschouwelijk gebied.
- 1.7. De dialyse-assistent observeert, interpreteert en draagt de zorg over aan een dialyseverpleegkundige als/wanneer/zodra patiënten instabiel worden tijdens de dialyse.
- 1.8. De dialyse-assistent signaleert gezondheidsbedreigende symptomen bij de patiënt op fysiek, psychisch, sociaal en levensbeschouwelijk terrein. Hij onderneemt op grond van deze signalen adequate interventies binnen het eigen domein om gezondheidsbedreigingen te voorkomen of te beperken en schaaft waar nodig op naar het multidisciplinaire behandelteam.

Uitvoeren van zorg

- 1.9 De dialyse-assistent voert volgens geldende richtlijnen verpleegtechnische vaardigheden uit. Specifieke aandachtspunten zijn:
- bedverpleging;
  - het toepassen van tiltechnieken;
  - het uitvoeren van Basic Life Support, volgens de geldende richtlijnen.
- 1.10 De dialyse-assistent heeft kennis van en voert volgens geldende voorschriften, richtlijnen, protocollen en de wet BIG risicovolle handelingen uit. Specifieke aandachtspunten zijn:
- dialysegerelateerde medicatie;
  - medisch rekenen;
  - het intramusculair en subcutaan injecteren van medicatie;
  - het geven van orale medicatie;
  - het aanprikken van een ongecompliceerde dialyseshunt;
  - het aansluiten van ongecompliceerde centraal veneuze lijn;
  - het intraveneus toedienen van dialysegerelateerde medicatie.
- 1.11 De dialyse-assistent mag bestaande ongecompliceerde dialyseshunts aanprikken. Hij beoordeelt voorafgaand aan het aanprikken de arterioveneuze fistel (AVF) of de arterioveneuze graft (AVG) en lost eventuele aanprikproblemen op bij shunts die als ongecompliceerd geregistreerd zijn. Hij maakt hierbij gebruik van stalen- en/of katheter naalden.

Evalueren en rapporteren

- 1.12 De dialyse-assistent rapporteert en evalueert continu en systematisch de gegevens en zorgresultaten van de patiënt aan de hand van de resultaten en stelt de zorg zo nodig bij, binnen de kaders van zijn bevoegdheden en de functiecontext.

2. Communicatie

- 2.1. De dialyse-assistent geeft psychosociale zorg en begeleiding aan de patiënt en/of naasten.
- 2.2. De dialyse-assistent draagt bij aan de voorlichting aan de patiënt en/of naasten teneinde hen zoveel mogelijk de gelegenheid te bieden de zorg voor zichzelf c.q. de patiënt uit te voeren. Specifieke aandachtspunten zijn:
  - preventie;
  - (leren) omgaan met een chronische aandoening;
  - participatie in de behandeling.
- 2.3. De dialyse-assistent communiceert over de uitvoering van handelen en observaties met de bevoegde arts en/of verantwoordelijke (dialyse)verpleegkundige.
- 2.4. De dialyse-assistent communiceert tijdig veranderingen en complicaties in de toestand van de patiënt/cliënt aan de verantwoordelijke dialyseverpleegkundige en/of bevoegde arts.
- 2.5. De dialyse-assistent heeft professionele afstemming met andere disciplines, onder andere met thuis-regiocoördinatoren, maatschappelijk werkers, physician assistants, verpleegkundig specialisten, nefrologen, arts-assistenten, diëtisten, dialysetechnici, voedings- en afdelingsassistenten.

3. Samenwerking

- 3.1. De dialyse-assistent neemt de overdracht van de ongecompliceerde chronische hemodialyse patiënt op een systematische wijze in ontvangst en analyseert, interpreteert en registreert de gegevens uit de overdracht op een adequate wijze.
- 3.2. De dialyse-assistent organiseert de zorg op de dialyse afdeling als een onderdeel van de keten van zorgverlening die de patiënt doorloopt. De dialyse-assistent draagt de zorg en de behandeling van de patiënt op een systematische wijze over aan anderen binnen deze keten van zorgverlening.

4. Kennis en wetenschap

- 4.1. De dialyse-assistent heeft kennis van de relevante wetgeving die van toepassing is op de beroepsuitoefening.

Specifieke aandachtspunten zijn:

- Wet BIG met specifieke aandacht voor de voorbehouden handelingen;
  - Beroepsgeheim;
  - Patiëntenrechten;
  - Eigen rechtspositie.
- 4.2. De dialyse-assistent handelt binnen de grenzen van zijn eigen deskundigheid en verantwoordelijkheid, reflecteert op de eigen competenties en geeft zelfstandig vorm aan de eigen professionalisering.
  - 4.3. De dialyse-assistent levert een bijdrage aan de verbetering van kwaliteit van de zorg op de eigen afdeling/setting.

5. Maatschappelijk handelen

- 5.1. De dialyse-assistent herkent (bijna) incidenten en treedt adequaat op door melding te maken van de incidenten en door te voorkomen of beperken van onbedoelde schade aan de patiënt en/of schade aan medewerkers.
- 5.2. De dialyse-assistent handelt actief ter voorkoming van een incident. Indien onverhoopt een incident ontstaat, handelt de dialyse-assistent overeenkomstig richtlijnen of protocollen.

Specifieke aandachtspunten zijn:

- meldingsprocedures betreffende fouten en ongevallen;
- incidentie en prevalentie van nierproblematiek (op het [niveau van Miller](#) "weet hoe"/ "laat zien");
- de van toepassing zijnde VMS-thema's.

- 5.3. De dialyse-assistent handelt volgens relevante wettelijke bepalingen.

Specifieke aandachtspunten zijn:

- het verstrekken van gegevens aan derden, rekening houdend met het beroepsgeheim;
- het naleven van gedragscodes en het toepassen daarvan;
- voorbehouden (en risicovolle) handelingen;
- hanteren en omgaan met sociale media.

6. Organisatielidmaatschap

- 6.1. De dialyse-assistent werkt effectief en doelmatig binnen de organisatie van de afdeling, het ziekenhuis en de gehele keten van zorgverlening.
- 6.2. De dialyse-assistent heeft inzicht in de complexiteit van zorg, zorgorganisaties en situaties en de invloed hiervan op de patiëntenzorg.
- 6.3. De dialyse-assistent committeert zich aan de rechten en plichten als werknemer en professional in de arbeidssituatie.
- 6.4. De dialyse-assistent draagt als organisatielid bij aan de continuïteit en effectiviteit van de organisatie.

7. Professionaliteit

- 7.1. De dialyse-assistent werkt continu aan de eigen deskundigheidsbevordering door het lezen van vakliteratuur en door het volgen van relevante bij- en nascholingen, symposia en congressen.
- 7.2. De dialyse-assistent neemt deel aan inhoudelijke discussies met collega's en anderen.

Specifieke bepalingen van de opleiding tot dialyse-assistent

De instroomeisen zijn:

- Minimaal een diploma mbo-opleiding verzorgende IG (Individuele Gezondheidszorg) of hieraan gelijkwaardig:
  - verzorgende AG (Algemene Gezondheidszorg) met certificaat bijscholing voorbehouden handelingen;
  - ziekenverzorgende;
  - doktersassistent;
  - mdgo-vz lang (Middelbaar beroepsonderwijs, sector Dienstverlening en Gezondheidszorg, afdeling gezondheidszorg, lange opleiding Verzorging);
  - brancheopleiding Verzorgende D (vanaf 1993);
  - verzorgende E (1996).
- De student heeft gedurende de opleiding een dienstverband van minimaal 24 uur per week bij een CZO-erkende zorgorganisatie.

Omvang van de opleiding in klokuren

- Minimaal aantal praktijkuren: 824 klokuren
- Minimaal aantal theorie-uren: 100 klokuren

Minimumaanstelling per week in klokuren

- 24 uur per week.
- Bij een parttime dienstverband dient gegarandeerd te zijn dat de minimale praktijkuren worden behaald.

Eisen praktijkleersituatie

De zorgorganisatie garandeert dat iedere dialyse-assistent in opleiding tijdens de opleiding tenminste de volgende behandelingen uitvoert bij de volgende patiëntencategorieën:

- Tenminste 20 unieke patiënten¹ met stabiele chronische hemodialysebehandeling.

---

¹ Met unieke patiënt wordt het volgende bedoeld: dat de dialyse-assistent 20 afzonderlijke patiënten dient te zien. De patiënt die door de dialyse-assistent frequent gezien wordt, telt slechts als 1 patiënt mee.